

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nyelvi sokféleséget támogató szerepének alaposabb megvilágítása érdekében szükséges röviden ismertetni az intézmény feladatköreit és könyvállományának összetételét.

Országos feladatkörök és a könyvállomány szerkezete

Jelenleg az Országos Idegennyelvű Könyvtár két igen fontos országos feladatkört lát el. Szépirodalmi, nyelvészeti, zenei szakkönyvtár és a magyarországi nemzetiségi könyvtárak koordinációs központja.

A gyűjteményben – az olvasói igényeknek megfelelően – kiemelt helyen szerepel a nagy világnyelvek (angol, francia, német, olasz, orosz, spanyol), a Magyarországon élő nemzetiségek és a környező országok népeinek irodalmi, nyelvészeti és zenei anyaga, valamint a kisebbségi kérdés szakirodalma. Mindezt kiegészítik a kis nyelvek, a holt, illetve mesterséges nyelvek hasonló tematikájú dokumentumai. A magyar irodalom, irodalomtörténet, nyelvtudomány, zene, zenetudomány a könyvtár gyűjteményének úgyszintén nagyon fontos eleme. A teljes magyar nyelvű könyvállomány egyfajta jelzőrendszerként működik. A fordítások szintjén képet nyújt nemzeti irodalmunk (a határon túli magyar irodalmat is beleértve) világirodalmi helyzetéről, ismertségéről és a világirodalom magyarországi fogadtatásáról. Mindezekon kívül még közvetítő funkciót is betölt. (A könyvtárról további információ az intézmény honlapján [www.oik.hu] lehet találni.)

A nyelvtanulás – az új évszázad társadalmi igénye és szükségyszerűsége

A közelmúltban látványosan fölerősödött az idegen nyelvek tanulása iránti igény, amelynek kiszolgálása a könyvszakma minden területén, így a könyvtárakban is prioritássá vált. A nyelvtanulás iránt megnövekedett igény egyik oka a globalizációs folyamatok által a társadalomra gyakorolt természetes kommunikációs kihívás. A másik ok jóval mélyebb indítatású: a népek, kultúrák, nyelvek közötti kapcsolatok során felmerülő problémákra keresett megoldáskísérletekből eredeztethető. E téren jelenünk tudományos axiómaként fogadja el, hogy az emberi társadalom inherens tulajdonsága a sokféleség. Teljesen homogén nemzetállamok vagy társadalmak nincsenek. További tudományos alapigazság, hogy a sokféleség olyan erőforrás, amelyet az egyéni és a társadalmi fejlődés érdekében nem csupán védeni és támogatni kell, hanem értékeit maradéktalanul ki is kell

használni. E felismerések eredményeként hirdette meg az UNESCO a *Linguapax*, az Európai Tanács pedig a *Nyitott kapukkal a nyelvtanulás felé* nevű programokat, amelyek célja a népek, kultúrák közötti harmonikus együttműködés elősegítése a nyelvtanulás, illetve a nyelvoktatás által. Ennek leghatékonyabb módja a többnyelvű oktatás meghonosítása az iskolákban és az idegennyelv-tanulás népszerűsítése a felnőttek körében. Az említett programoknak a kisebbségi nyelvek védelme és ezek használatának szorgalmazása úgyszintén szerves része. Civil szervezetek és tudományos társaságok (pl. The World Conservation Union, National Geographic Society) is támogatják ezeket, igyekeznek a világpolitika szintjére emelni. A kezdeményezést a természetes társadalmi kommunikációs igény még inkább legitimizálja.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár mint a társadalmi fejlődést szolgáló intézmény folyamatosan nyomon követi a gyűjtőkörébe tartozó tudományos újdonásokat, és alkalmazkodik az olvasói trendekhez. Országos feladatkörével összhangban igyekszik maradéktalanul kiszolgálni az idegennyelv-tanulás iránti megnövekedett igényt, és végzi a 13 hazai nemzeti kisebbség könyvtári ellátását, különös tekintettel az említett kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének ápolására.

Az alábbiakban részletesebben elemzem, hogy az intézményben hogyan valósul meg a nyelvi, kulturális sokféleség támogatása a fent említett két feladatkör ellátásával.

Az idegennyelv-tanulás/oktatás szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár jelenleg 146 nyelv kiadványait közvetíti az érdeklődők számára. Az állomány nyelvek szerinti összetételét az alábbiakban foglalhatjuk össze: magyar 25%, orosz 18%, angol 14%, német 13%, francia 11%, spanyol, lengyel, eszperantó 3-3%, olasz 2%, cseh, román, finn, ukrán, bolgár, szerb, horvát 1-1%.

A reprezentatív gyűjtemény és a színvonalas nyelv tanulást segítő technikai feltételek miatt a nyelv tanulók gyakran veszik igénybe a könyvtár szolgáltatásait. Az életkort tekintve – a szakkönyvtári funkciónak megfelelően – az olvasói kör leginkább diplomás felnőttekből, kutatókból, felsőoktatásban tanuló diákokból áll. A gyűjteményfejlesztők a mindenkori igényeket és szakmai szempontokat figyelembe véve úgy építik a nyelvi képzést szolgáló dokumentumállományt, hogy az minden nyelv tanulási szintet, sokféle módszert magába foglaljon, és a nyelvfejlesztési követelménynek is maximálisan megfeleljen.

1. A nyelvi képzést segítő dokumentumállomány szerkezete

A nyelvoktatás terén érdekelt olvasótábor szempontjából az állomány két nagy csoportra tagolódik. Az egyik csoportot alkotják a nyelv tanulókat megcélzó kiadványok, a másikat pedig az oktatók számára készült módszertani, pedagógiai művek, kézikönyvek.

Az információhordozó jellegét tekintve a nyomtatott és a különböző elektronikus dokumentumok egyaránt jelen vannak a gyűjteményben, mintegy tükrözve a nyelvoktatási módszerek fejlődését a lineáris szövegolvasási és kérdés-felelet

alapú feladatoktól az interaktív multiszenzoriális ismeretszerzést biztosító számítógépes programokig.

1.1. A nyelvtanulást segítő állományban az alapot a különböző tudásszintek elérését biztosító kiadványok képezik. Ezt kiegészítik a további gyakorlást, a nyelvfejlesztést (beszéd- és íráskészség, szövegértés fejlesztése) célzó anyagok: az úgyszintén nyelvtudási szintek alapján felépített egyszerűsített, illetve kétnyelvű szépirodalmi és kulturális tárgyú olvasmányok, leíró nyelvtanok, kétnyelvű szótárak, értelmező, idióma, szinonima, antonima szótárak, tesztek, hangoskönyvek. Azok, akik megfelelő jártasságot szereztek egy vagy több nyelvben, tudásuk szinten tartása, bővítése érdekében igénybe vehetik az illető nyelveken írott szépirodalmat.

A nyelvtanulásban kivételes segítséget nyújtanak a multimédiás oktatócsomagok. Ezek legegyszerűbb változata a hangkazettás, videokazettás melléklettel rendelkező tankönyvek, amelyek lehetővé teszik a leckék szövegének hallgatását, hallás utáni többszöri ismétlését és az anyanyelvű beszélő kiejtési jellegzetességeinek megfigyelését. A számítógépes nyelvoktató programok a nyelvi képzés sokkal fejlettebb szintjét képviselik. Nagy előnyük, hogy több tudásszint ismereteit tömörítik: íráskészség, beszédkészség és hallás utáni szövegértés fejlesztő interaktív gyakorlást, tesztelést is biztosítanak. Alternatívaként adottak az internetes nyelvoktató honlapok, amelyek a CD-ROM-okhoz hasonló nyelvtanulási feltételeket nyújtanak. A könyvtár gondosan összeállított linkgyűjteményt bocsát a tanulni vágyók rendelkezésére. A multimédiás oktató programok változatos témaköröket fednek le. dinamikus, szórakoztató nyelvtanulás mellett a kulturális és a hétköznapi boldoguláshoz szükséges jártasság megszerzését is szolgálhatják.

1.2. A nyelvi gyűjtemény másik alapvető rétege a tanárok munkáját és szakmai továbbképzését szolgálja. A nyelvoktatásban jelentkező dinamikus fejlődés következtében a nyelvtanárok számára fontos az állandó szakmai tájékozódás, az újdonságokkal való lépéstartás. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár az oktatási segédletek, kézikönyvek, módszertani segédkönyvek, szakkönyvek, feladatgyűjtemények, módszertani folyóiratok, helyi elérésű és on-line adatbázisok, linkgyűjtemények széles választékával igyekszik a sokféle igényt kiszolgálni, a tudományterület legfrissebb kutatási eredményeit az olvasók számára közvetíteni.

1.3. A gyűjtemény egyes nyelvek szerinti összetétele a nyelvi piac irratlan törvényeinek alakulását követi. Az összesen 115-féle nyelv tanulását szolgáló dokumentumok 37 százalékát az angol teszi ki, ezt követi a német (12%), a francia (10%), a spanyol (8%), az orosz (6%), az olasz (4%), a magyar (3%), a lengyel (2%). A további 107 nyelv kevesebb tételben reprezentált. Fontos megjegyezni, hogy az itt közölt adatok az állomány folyamatos gyarapítása, illetve a kivonások miatt relatívak, az állomány pillanatnyi összetételét tükrözik. A nyelvtudió dokumentumállományának nyelvek szerinti használtsági mutatója is körülbelül ezeket az arányokat követi. A 2003-as év folyamán 3559-en látogatták a stúdiót, és összesen 303 400 percet fordítottak nyelvtanulásra.

A gyűjteményhez a többközpontú nyelvek változatainak tanulmányozásához szükséges dokumentumok (kézikönyvek, szótárak, folyóiratok) is hozzátartoznak.

és ha nem is széles körű, de fontos szakmai igényt elégítenek ki. A nyelvtanulás előrehaladottabb szakaszában elkerülhetetlen az adott nyelv különböző területeken honos változatainak ismerete. A többközpontú nyelvek esetében már a nyelvkönyvek is kitérnek a földrajzi és a csoportváltozatok szókincs- és ejtésbeli különbségeire (pl. amerikai angol, ausztráliai angol, svájci német, argentinai spanyol). Ezek megismerése javasolt a nyelvtanulók számára, és szakmai követelményként áll a nyelvtanárok előtt, mert az ő feladatuk a diákok nyelvtudásának és kulturális jártasságának megalapozása és fejlesztése.

Néhány sor erejéig ki kell térni a magyarnak mint idegen nyelvnek a gyűjteményünkben elfoglalt helyére. Az olvasói kérések jelzik, hogy a magyar nyelvnek nőtt a népszerűsége a külföldiek körében. Ez egyrészt a turizmus fellendülésével, másrészt pedig az országunkban tanulmányokat folytató diákok vagy hosszabb ideig itt élő külföldiek jelenlétével magyarázható. Nekik a szükséges mértékben el kell sajátítaniuk a magyar nyelvet. A könyvhasználatról készült statisztikák azt mutatják, hogy a magyar nyelvkönyvek folyamatosan használtak, és a gyűjteményfejlesztési stratégia ezt szem előtt tartja.

A nyelvi gyűjteményben kiemelt helyet foglalnak el a különböző szaknyelvek tanulását és fejlesztését segítő kiadványok (nyelvkönyvek, hang- és videokazetták, CD-ROM-ok, honlapok, szótárak). Jelenleg a legnagyobb érdeklődés az üzleti, jogi, illetve műszaki szaknyelv iránt mutatkozik. A képzéshez szükséges forrásanyag a megfelelő szakterület lehető legtöbb dimenzióját foltárja, és a terminológia elsajátításán túl a kommunikációs készség fejlesztését, és a szakmai etikett megismerését is garantálja.

2. A nyelvtanulási feltételeket biztosító infrastruktúra

Az OIK többféle nyelvtanulási igényt ki tud szolgálni. A nyelvi képzést segítő gyűjtemény olyan rugalmas rendszerben áll az olvasók rendelkezésére, amely megbízható hozzáférést biztosít a legkeresettebb anyagokhoz.

A nyelvkönyvek nagy része – az otthoni nyelvtanulást segítve – kölcsönözhető. Ezt kiegészíti a hang- és videokazetta melléklettel ellátott könyvvállomány, amely rövid határidőre (egy hét) szintén kivehető.

A helybeni tanulásra minden lehetőség adott. A könyvtár folyamatosan korszerűsödő nyelvtanulási stúdióval rendelkezik. Az itt hozzáférhető, kizárólag helyben használható (könyv, szótár, hanganyag és multimédia) állomány és a mindezt használhatóvá tévő technikai berendezés színvonalas nyelvtanulási körülményeket biztosít. A tucatnyi audio-munkaszett, tanári vezérlőpultot és táblát egyesítő berendezés az egyéni és a csoportos nyelvtanulásra egyaránt alkalmas. Ezt kiegészítik a nyelvtanulási programok használatát és az on-line nyelvtanulást szolgáló honlapok elérését lehetővé tévő számítógépek.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár úttörő munkát végzett és hagyományt teremtett a nyelvtanulást népszerűsítő szolgáltatásaival. 1966-ban itt jött létre és működött elsőként könyvtári nyelvi labor, és a következő években színhelye volt az egyéni és csoportos nyelvtanulásnak, oktatásnak. A '80-as években itt szerveződött az Oxford Showroom, amely országszerte terjesztette a korszerű nyelvi képzést szolgáló anyagokat, jelenleg pedig a nyelvtanulási stúdió, de tágabb értelemben a könyvtár teljes gyűjteménye, szolgáltatás rendszere és infrastruktúrája szolgálja ki maximálisan a nyelvtanulók igényeit.

A könyvtár teljes állománya a WEBOPAC-on keresztül on-line lekérdezhető, kereshető.

3.Személyi feltételek

A gyűjteményfejlesztést végző nyelvi referensek jól ismerik az adott nyelv(ek) oktatási és elsajátítási jellegzetességeit, a nyelvi képzést szolgáló gyűjtemény építésében ezt szem előtt tartják. Kapcsolatot tartanak fenn hazai és külföldi könyvkiadókkal, terjesztőkkel, és beszerzik a megjelenő újdonságokat. A hazai és külföldi könyvtárakkal, sőt személyes szinten a könyvtáros kollégákkal szintén együttműködnek a folyamatos tapasztalatsere, könyvcserre céljából. A különböző országokat, nyelveket képviselő nagykövetségekkel, kulturális intézetekkel való kapcsolattartás, a közös programok, rendezvények szervezése szintén a napi gyakorlat része. A kooperációs tevékenység népszerűsíti az Országos Idegennyelvű Könyvtárat mint olyan intézményt, amely a magyar köztudat részévé avatja a különböző kultúrákat és az ezeket hordozó nyelveket.

A nemzeti kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár 1978-tól kiemelkedő szerepet vállal a hazai kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének gondozásában. Ez sokrétű tevékenységet jelent.

1. A könyvtár folyamatosan gyűjti és hozzáférhetővé teszi a hivatalosan elismert 13 nemzeti kisebbség irodalmát, a kapcsolódó szekunder és referenz műveket eredeti nyelven és magyar fordításban. A *Nemzetiségi és Dokumentációs Osztály* végzi a kisebbségek államilag finanszírozott könyvtári ellátását, és tanácsadói minőségben segít megoldani azokat a szakmai kérdéseket, amelyek a kisebbségi közösségek könyvtári ellátása terén országos szinten (19 megyei könyvtár, 430 helyi kisebbségi közművelődési könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) fölmerülnek.
2. A kisebbségek kultúráját bemutató programok, rendezvények szervezése a tevékenységi kör fontos része. Ezek többsége az intézményen belüli esemény, de külső színhelyeken való bemutatkozásra is nyílik alkalom. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon 1995-től rendszeresen részt vesz irodalmi ankéttal és könyvkiállítással. Ebből az alkalomból kisebbségi szerzők dedikálják újonnan megjelent könyveiket. 1999-ben Frankfurti Könyvvásáron Magyarország díszvendégként volt jelen, és ennek keretében intézményünk mintegy negyven négyzetméteres területen mutatta be a hazai nemzeti kisebbségek irodalmát és ezekkel a kisebbségekkel kapcsolatos antropológiai, szociológiai, néprajzi műveket.
3. A kisebbségekkel kapcsolatos könyvtári munkát végző referensek egy része az illető kisebbségi közösség tagja, vagy nagyon jól ismeri az általa tutorizált kisebbség nyelvét és kultúráját. Mindemellert a szakreferensek állandó kapcsolatot tartanak fenn a kisebbségi önkormányzatokkal, kulturális intézetekkel, kutatóintézetekkel, és tudományos konferenciákon vesznek részt.

Ez fontos a közösségi igények megismerése, a színvonalas könyvtári ellátás és a szolgáltatások biztosítása, valamint a referensek szakmai fejlődése érdekében.

4. A könyvtár referenz szolgáltatásai a legtöbb kisebbségi nyelven is igénybe vehetők. A szolgáltatások köre folyamatosan bővül. A rövid távú tervek között szerepel az intézmény honlapjának és katalógusának hozzáférhetővé tétele a nagy világnyelveken és a nemzeti kisebbségek nyelvein.
5. A kisebbségekkel kapcsolatos tájékozódást szolgálja a folyamatosan épített Nemzetiségi Bibliográfia, amely az Országos Idegennyelvű Könyvtár online katalógusán keresztül hozzáférhető, kereshető. Az adatbázis a magyarországi kisebbségekkel, a határon túli magyarsággal, a világ etnikai kisebbségeivel és a kisebbségi kérdés elméletével foglalkozó 1992-től megjelent periodikák és közreadott médiaműsorok válogatott, sokirányúan feltárt anyagát tartalmazza. A nemzetiségi adatbázis nyelvi szempontból igen sokrétű. A gyűjtőkörbe a magyar nyelven, a nagy világnyelveken, és a hazai 13 kisebbség nyelvén kiadott szakfolyóiratok, napi- és hetilapok, médiaadások egyaránt beletartoznak.

Könyvtárunk kisebbségekkel kapcsolatos munkájával olyan miliőt teremt, amely ösztönzi a közösségeket anyanyelvük, kulturális örökségük megőrzésére és újabb szellemi produktumok anyanyelvükön való létrehozására, a többségi közösségekben pedig tudatosítja a kisebbségi nyelvek és kultúrák értékeit, az összetársadalmi intellektuális fejlődést gazdagító voltukat.

Összegzés

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár egyedi gyűjteményével és tevékenységével területeivel támogatja a nyelvtanulást és a hazai kisebbségi nyelvek és kultúrák megőrzését, sőt bátran kijelenthetjük, hogy ezen a téren több évtizedes hagyományt teremtett. Olyan hagyományról, illetve jelenkori gyakorlatról van szó, amely összhangban van a világpolitikai trendekkel.

Az intézmény a közel 114 nyelv tanulásához szükséges források és eszközök széles választékát bocsátja a nyelvtanulók és nyelvtanárok rendelkezésére. A gyűjtemény építése a nyelvtanulási trendek figyelembevételével és a nyelvtanulás, -oktatás terén megjelenő legújabb tudományos eredmények nyomán követésével történik. Így az olvasók számára a nyelvi képzés terén megjelenő legtöbb újdonság gyorsan hozzáférhető.

A kisebbségek nyelvét és kultúráját komplex tevékenységi körrel támogatja a könyvtár. Gyűjti, hozzáférhetővé teszi és kulturális programok keretében népszerűsíti a kisebbségi nyelveken született műveket és azok szerzőit. Koordinálja és szakmai tanácsadással segíti a kisebbségi könyvtári ellátás munkálatait, információs szolgáltatással járul hozzá a kisebbségekkel kapcsolatos kutatómunkához.

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy Országos Idegennyelvű Könyvtár messzemenően támogatja a kulturális és nyelvi sokféleséget. Tevékenységével, szolgáltatásaival igyekszik ráirányítani a figyelmet ennek eszmei értékeire és gyakorlati hasznára.

Irodalom

- Eszesné Merész Irén–Komáromi Sándor (szerk.): Az Országos Idegennyelvű Könyvtár Év-könyve. Budapest, 2002.
- Carton, Debbie Yumiko: Public Libraries and Cultural Diversity. ERIC Digest, 1993.
- Hansen, Janet, Barabino, Deborah: English without tears. ESL materials. = Library Journal, Vol. 117, 1992. Issue 14., 139–144. p.
- Jensen, Bruce: Accent on English. Tools for Learning. = Library Journal, Vol. 127, 2002. Issue 13, 53–54. p.
- Lukács Zsuzsanna: Koordinációs feladatok a nemzetiségi könyvtárak dokumentum-ellátásában. = Könyv Könyvtár Könyvtáros; 7. évf. 1998. 11. sz. 20–24. p.
- Lukács Zsuzsanna: Európai Integráció és az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzeti kisebbségeket szolgáló tevékenysége. = Közös Út; 11.évf. 2003. 3. sz. 34–37. p.
- Trujillo, Roberto G.: Academic library responses to cultural diversity. = Journal of Academic Librarianship; Vol. 17, 1991. Issue 3., 155–157. p.

Honlapok:

www.linguapax.org

<http://www.opendoor2languages.net/index.html>

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/index_en.html

Papp Anna Mária

A könyvtári hetek története Komárom-Esztergom megyében

Ebben az évben 33. alkalommal szerveztük meg Komárom-Esztergom megyében a könyvtári hetet. A rendezvény-sorozat története 1972-ig nyúlik vissza, akkor a Nemzetközi könyvév alkalmából döntött úgy a könyvtár vezetése, hogy ekként hívja fel a megye lakosságának figyelmét az eseményre. A rendezvény szervezőit kettős cél vezette. A koncentrált sorozattal az átlagosnál nagyobb sajtóvilágosságra szert tenni, ezáltal ráirányítani a figyelmet az olvasás, a könyv, a könyvtár fontosságára, népszerűsíteni a szolgáltatásokat, és egyúttal könyvtárosok ünnepévé is tenni az év ezen időszakát.

Abban az időben még évi négy alkalommal volt továbbképzés a megye tanácsai és szakszervezeti könyvtárosai számára. A könyvtári hét mindig az őszi továbbképzési nappal kezdődött, de segítségével a továbbképzés mellett kötetlenebb találkozási lehetőség nyílt. Ugyanakkor az olvasók számára is szerveztek programokat, így vált teljessé a rendezvénytársorozat.

Az első könyvtári hét tanácskozásának témája *A könyv szerepe a műszaki információban* címet viselte, előadója Aranyossy Árpád, a NIMDOK igazgatója volt. A szervezők között ott volt a MTESZ esztergomi szervezete, a Tatabányai Szénbányák Vállalat és a TIT megyei szervezete. A továbbiakban a Magyar Könyvtárosok Egyesületének megyei csoportja volt az állandó szervezőpartner, de a témától füg-

gően esetenként bővült a bizottság. Külön szervezték meg a „könyvtáros napot”, amelyen Horváth Géza igazgató számolt be a budapesti IFLA Kongresszusról, és Kovács Emil, a Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztályának vezetője tartott megemlékezést *Húsz éves az állami közművelődési könyvtárhálózat és a megyei könyvtár* címmel. Sor került köszöntőkre, és a kibővült város alapításának 25 éves jubileuma alkalmából kiadott emléklakettet és oklevelet adományoztak a könyvtár vezető munkatársainak. A könyvév alkalmából az esztergomi városi könyvtár és a megyei könyvtár közösen készítettett emlékérmét, amelyből azon tanácsi és pártvezetők kaptak, akik kiemelkedő szerepet vállaltak a könyvtárhálózat kialakulásában és fejlesztésében.

1973-ban ünnepeltük a magyar könyvnyomtatás 500. évfordulóját, természetes tehát, hogy ismét megszerveztük a könyvtári hetet, és a téma mi más lehetett volna, mint a nyomdászat története. Újdonság volt a hálózati híradók Esztergomban szervezett tanácskozása.

1974-ben ismét kerek évfordulót ünnepelhetett a magyar könyvtárügy: 25 évvel azelőtt hozták létre a tanácsi hálózat alapjait, az első körzeti és népkönyvtárakat. Ünnepség keretében kapták meg a Művelődési Minisztérium emléklakettjét azok a könyvtárosok, akik 1949–1951 között kezdték munkájukat. Megyei emléklap is készült az 1951–1954 között kezdő könyvtárosoknak. Ugyancsak a könyvtári héten alakult meg a könyvbarátok és bibliofil kiadványokat gyűjtők Szinnyi Köre, amely – változó profillal – napjainkban is működik.

A következő évben a tanácsok megalakulásának 25. éve volt a könyvtári hét apropója. 1976-ban „évfordulómentes” hét volt, viszont a délelőtti előadást követően – egyszeri kísérletként – tájékoztató természetű vetélkedőn vettek részt a könyvtárosok (hét csapat vállalta a részvételt), amit a közeli János-forrásnál szalonnasütés követett.

1977-ben ismét köszöntők, megemlékezések sora jelezte: 25 éves a megyei, valamint a komáromi városi–járású könyvtár, és 30 éves Tatabánya mint megyeszékhely. Ez alkalommal kiadványok is készültek: a *Városunk Tatabánya* című irodalmi olvasókönyv és egy kis brosúra a megyei könyvtár történetéről.

1978-ban az 1979-es nemzetközi gyermekévre készülvén a könyvtári héten országos tanácskozást tartottak a gyermekkönyvtárosok. Nem maradtak el természetesen a gyermekeknek szánt rendezvények sem. A következő évben a szakszervezeti hálózat 20. évére emlékeztünk, de ebben az időszakban zajlottak a könyvtárakban a *Könyv és ifjúság* vetélkedő községi és városi fordulói is.

Ebből a rövid felsorolásból is látszik, hogy a könyvtári hetek mindig valami aktuálshoz vagy kiemelt témához kapcsolódtak. Több könyvtár átadását is ehhez az időszakhoz igazították. Mindig fontos volt az aktuális továbbképzések anyaga: történeti, olvasásszociológiai témák éppúgy szerepeltek, mint bizonyos törvények magyarázatai. Az országos hírv előadók mellett és után gyakorta tartottak korreferátumukat a megye könyvtárosai. A vidéki helyszínek esetenként a kistérségi könyvtárosainak nyújtottak tanácskozási lehetőséget. Mindig több író-olvasó találkozó szerveztek ebben az időszakban.

A rendezvényekről természetesen folyamatosan megjelentek a tudósítások, de nem ritkán a könyvtárosok is kaptak egy-egy oldalt, ahol bemutathatták a könyvtári munka általuk jól ismert területeit. A sajtóra mindig fokozott figyelmet for-

dítottak a szervezők. A rendezvényekről a hálózati híradó is rendre beszámolt, de az országos szakajtóban is gyakran szerepeltek tudósítások.

Több nagyobb szabású kiállítást szerveztünk a könyvtári hetekhez kapcsolódóan. *Könyv a bélyegen, Szép magyar könyv*, a könyvtár történetének dokumentumai, könyvritkaságaink bemutatása szerepelt többek között a programokban.

Elsősorban az elmúlt évtized kiadói politikájára jellemző, de a korábbi években is előfordult, hogy a könyvtár kiadványainak megjelentetését is a könyvtári hetek rendezvényeihez igazítottuk, és a könyvbemutatók is a program részei lettek. A megyei könyvtár évkönyvei mellett – amelyek mindig erre az alkalomra jelentek meg – a Komárom, illetve *Komárom-Esztergom megye a sajtóban* kötetei, a *Megegyűjtemények analitikus bibliográfiája*, különféle repertóriumok, tájékoztató bibliográfiák kiadása és bemutatása kötődik a könyvtári hetekhez.

Idővel a rendezvénysorozat nemzetközivé vált, ugyanis a megyei önkormányzat és a Nyitra Megyei Önkormányzat művelődési bizottságai együttműködési szerződést kötöttek, és a fokozatosan bővülő kapcsolatok értelmében minden szakmai továbbképzésre meghívtuk a szlovákiai kerület könyvtárosait, akik képviselték is magukat a tanácskozásokon. A téma idén is aktuális volt, a digitalizálás kérdéskörét tekintettük végig. A Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ (a Neumann-ház) munkatársai közül kerültek ki a központi előadók. Sudár Annamária a digitális tartalom meghatározásának és kiválasztásának szempontjairól beszélt. Előadásából megtudhattuk, hogy szakemberek (például az ELTE professzorai) segítenek a digitális tartalom kiválasztásában, pontosabban abban, hogy melyik kiadás a legmegfelelőbb arra, hogy elektronikus változatban is az olvasók elé kerüljön. További, főként technikai problémákat jelenthet egy szépirodalmi mű jegyzetanyagának vagy a névmutatójának feldolgozása. Nehezíti a digitalizálást az is, hogy a pályázati kiírások és a Neumann-ház munkatársai által gondosan kidolgozott koncepció nem mindig hozható összhangba. Az előadó beszélt a Neumann-ház új vállalkozásairól, a Balassi Bálint Virtuális Kiállításról, amely várhatóan decemberre lesz kész, valamint a *Jeles napok* nevet viselő gyűjteményről, amelynek keretében közel 700 ünnepről olvashatunk és hallgathatunk majd információt a Sulinet szolgáltatásainak keretében. Legeza Dénes a jogdíj körüli problémákról beszélt. Vajon miként hat a szerzői jog a digitális tartalomra? – tette fel a kérdést. A válasz bonyolult, hiszen nemcsak a szerző, hanem a kiadó, a fordító és a többi közreműködő is kérhet jogdíjat. Az utódok felkutatása és a megegyezés azonban nem mindig egyszerű feladat. Bacsa András a digitalizálás technológiájáról szólt, részletesebben kitérve a szöveg és a képdigitalizálás előnyeire és hátrányaira, a kettő közötti különbségre és hasonlóságra. Szóba került a digitalizálás két fő célja, az archiválás és a szolgáltatás is. Hámory Zsófia a Neumann-ház szolgáltatásaival és rendezvényeivel ismertette meg a hallgatókat. Szó esett on-line katalógusáról, a *Webkat.hu*-ról és egy a gyerekeknek készült weblapról, az *Olvasni jó!*-ről is.

A gyakorló könyvtárosok közül is többen tartottak korreferátumot. Takáts Béla, a szolnoki megyei könyvtár igazgatóhelyettese szólt a könyvtárunkban folyó digitalizációs tevékenységről. Sok hasznos és követendő tanácsot hallhattunk tőle. György Károlyné, a komáromi Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatója a komáromi képeslapgyűjtemény digitalizálásának hasznosságáról, technikájáról beszélt. Herczigné Mlakár Erzsébet, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese elsősorban a

könyvtár honlapjának kialakításáról, elektronikus könyvtárunk megnyitásáról. a *Téka/Téma* című megyei szakmai folyóiratunk és az *Új Forrás* irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat digitalizálásáról tájékoztatta a továbbképzésé résztvevőit.

A hagyományoknak megfelelően könyvbemutatón ismertettük a megyei könyvtár 2004-es évkönyvét. A szerzők többsége megjelent, és néhány mondatban mindenki bemutatta tanulmányát. (A kötet ismertetése e számunk *Könyv* rovatában olvasható – A szerk.)

Idén negyedszer rendeztük meg a könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozó könyvtárosok országos találkozóját, az ún. ODR-konferenciát, melynek témája az Országos Dokumentum-ellátó Rendszer és a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) együttműködésének, összekapcsolásának kérdésköre volt. A külföldi könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatos beszélgetéseken felvetődött a nyitrai kerület könyvtárosainak gondja. A tanulók gyakran igényelnek Magyarországon megtalálható szakirodalmat. Jelenleg egyszerűbb a komáromi városi könyvtár igénybevételével hozzájutni a keresett művekhez. Megnyugtató megoldásra még nem jutottunk, de meggondolandó a „régión” könyvtárközi kölcsönzés szabályainak kidolgozása is.

A fő napirenden túl „hagyományosan” sok szó esett a szerzői jogi problémákról (az elektronikusan küldött másolat csak helyben olvasható, nem nyomtatható és nem továbbítható, ami meglehetősen csökkenteni ennek az olcsó és gyors szolgáltatás népszerűségét), amelyek értelmezése során mindig kerülnek elő új kérdések. A könyvtárközi kölcsönzések száma megtöbbszöröződött, ami rendkívül öröndetes tény, de ezzel együtt jár az is, hogy a költségek is növekedtek, és egyre több könyvtár kényszerül megszorításokra. Jó tudni, hogy a debreceni egyetemi könyvtár többnyire csak olvasótermi megköttéssel küld könyvet, azaz nem lehet kikölcsönözni az olvasónak, Szeged pedig egy könyvtárnak egyszerre csak hat könyvet ad át.

A könyvtári hetek programjában – az együttműködés keretében – szerepelt a könyvtárosok egy csoportjának tapasztalatcseréje a nyitrai járásban. Ennek előzménye az volt, hogy a nyáron szlovák kollégák látogatták meg néhány szlovák nemzetiségi község könyvtárát. Mi Komárom, Érsekújvár és Léva könyvtárában jártunk. A hazai delegáció tagjai a szlovák nemzetiségi ellátást végző községek könyvtárosai, a megyei könyvtár munkatársai voltak, valamint a megyei önkormányzat részéről a delegáció tagja volt a kapcsolattartó dr. Bárdos István. Révkomáromban megnéztük a városi könyvtár központját, és rövid pihenő után mentünk Érsekújvárra. A könyvtár társalgójában egy fotókiállítást is megtekinthetünk. A fiatal művészek a helyi Hexagon Fotóklubban sajtófitották el a fényképezés alapjait. A kiállítás anyagát szívesen kölcsönadják, ha van igény a bemutatásra. A könyvtárban rendszeresen szerveznek kiállításokat, részben ennek is köszönhetik, hogy meglehetősen gyakran szerepelnek a helyi sajtóban. Sok város örülne az érsekújvári galéria gyűjteményének, ahol nagyon sok neves magyar festő alkotásában is gyönyörködhettünk. Kassák Lajosnak, a város szülöttének életművét is bemutatják.

Érdekes tapasztalatokat szereztünk a lévai könyvtárban. A gyermekkönyvtárban pályázat útján nyertek olyan eszközöket, amelyek lehetővé teszik a fogyaté-

kal élő gyerekek foglalkoztatását. Közös foglalkozásokat is tartanak ép társaikkal, ez minden bizonnyal segíti a másság elfogadását. A foglalkozások száma egyébként is imponáló, több mint ötszáz, zömében gyermekfoglalkozás évente. Ez azért is lehetséges, mert az iskolák közt verseny van, honnan jönnek többször a könyvtárba. (A gyermekkönyvtárban külön helyiség van, ahol lehet könyvtárbeutató foglalkozást tartani, nem zavarják a kölcsönzést.) A középiskolások, amennyiben szeptember–október hónapban csoportos látogatáson iratkoznak be a könyvtárba, ezt féláron tehetik meg. Így próbálják elérni, hogy az általános iskola elvégzése után ne morzsolódjanak le a diákok. A lévai könyvtárnak három részlege van: gyermek-, valamint szak- és szépirodalmi. A számítógépes összekapcsolás megtörtént a részlegek között, bárhonnan lehet azonos olvasójeggyel kölcsönözni, a megkötés csupán annyi, hogy oda is kell visszavinni a könyveket, ahonnan kikölcsönözték. A szépirodalmi könyvtárat – szintén pályázati pénzből – akadálymentesítették. Régi tapasztalat: nincs könyvtár, amelynek munkájából ne lehetne tanulni. A szlovák könyvtáraknak is vannak nehézségeik, de sok jó ötletet láttunk, és örülünk, hogy a kapcsolat folytán jobban megismerhetjük egymás munkáját, és hasznosíthatjuk is a tapasztalatokat.

A szakmai programok zárásaként 2004. október 5-én Komárom-Esztergom megye könyvtárosai látogatást tettek a Neumann-házban, megismerkedtek eddigi tevékenységével, céljaival. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy mit érdemes digitalizálni városi vagy megyei szinten; hogyan nézzen ki egy digitalizálási terv, hogyan kezdjünk neki a munkának. Egyáltalán érdemes-e, szabad-e megfelelő technikai háttér és szakmai tudás nélkül bármihez is kezdeni? A látogatásunk több okból is nagyon hasznos volt. Egyfelől megismerkedhettünk egy digitális könyvtárban folyó munkával és annak számos nehézségével. Másfelől pedig azzal a megnyugtató érzéssel térhettünk haza, hogy a Neumann-ház munkatársaitól bármikor segítséget, tanácsot kaphatunk, ha például egy helyismereti állományrész digitalizálásába kezdünk.

Az olvasóknak is sok programot kínáltunk ebben az időszakban. A számos rendezvényből talán a kisbéri Jókai Anna-találkozót, Budai Iлона megyei könyvtári szereplését és St. Martin szaxofonművész esztergomi látogatását emelném ki.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy az *Összefogás a könyvtárakért* programsorozat egyik előzményeként tarthatjuk számon a 33 évvel ezelőtti kezdeményezést. A rendezvények változatosabbak lettek, mind több könyvtár kapcsolódik be a sorozatba, de a célja változatlanul az, hogy felhívja a figyelmet a könyvtárak szolgáltatásaira, alkalmat teremtsen a könyvtárosoknak arra, hogy megbeszélhessék közös dolgaikat, tanácskozzanak, kölcsönösen ötleteket merítsenek további munkájukhoz.

Takács Anna